

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կես տարվան 6 ռուբ.
Առանձին համարները 5 կոպեկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմյան խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցեն. Тифлисъ, Редакция „Мшакъ“.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“.
Տէլէֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բայ է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերէն)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնները համար վճարում են
խրաբանչիւր ըստին 2 կոպեկ.
Տէլէֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԳԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԹՐՈՒՆԻ

Ապրիլի 29-ին վախճանվեց

ՍԱՐԱ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՆԱԿԱՆ

Այդ մասին հանդուցեալի որդիքը՝ Գէորգ, Ալէքսանդր, Գաբրիէլ և Արշակ
Սերգէյ Եվիչ Բաբեանները յայտնում են խորին վշտով: Հոգեհանգիստը կը կատար-
վի ուրբաթ և շաբաթ, երեկոյեան 7 ժամին: Յուզարկաւորութիւնը կիրակի, մայիսի 3-ին,
առաւօտեան 10 ժամին՝ սեփական տնից, Պէտրովսկայա փողոց, № 17, դէպի Վանքի մայր
եկեղեցին: Թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանոցում:

ԲՈՎԱՆԿԱՎՈՒԹԻՒՆ

Ժամանակակից դիպումների փիլիսոփայու-
թիւնը. — ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Համակրելի
գործ. Բաղուրի նախարարներու իրաւունքի XII ժո-
ղովը. Նամակ Արաքսաբերդի. Նամակ Քոնստա-
նուպոլիսի. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լու-
սիւնը. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատերազմ. Նա-
մակ Ամերիկայից. — ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ԲՈՐՍՍԱ. —
ՅԱՍԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ Գրա-
կան աշխարհից:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՎԻՑ ԳԻՊԼՈՍՏԱՅԻ ՓԻԼԻՍՈՓԱ- ՅՈՒԹԻՒՆԸ

Լորդ Սոյբերլի, որ հիւանդութեան
պատճառով բաւական ժամանակ հեռու
էր գտնվում պետական գործերէն, ապրիլի
22-ին մի ճառ արտասանեց ինական գոր-
ծերի առիթով: Նա ասաց որ ազգերը
բաժանվում են երկու կարգի—ուժեղացող
և մեղմող ազգեր: Առեղ ազգերը աւելի
և աւելի ամբարշտւում են, իսկ թեկա-
ղեան ազգերը գնալով աւելի և աւելի թու-
լանում են: Իրանց իրաւունքների պատը-
ւակով, բայց մասնաւոր մարդասիրու-
թեան դիմակի տակ ծածկված ուժեղ
ազգերը ձգտում են աւելի մեծանալ մեռ-
նող ազգերի հաշւին: Եւ վստահոր
նուսին է, որ ուժեղ ազգերը մեռնողներին
կորստանալու կարող են իրար հետ կռի-
ւել:

Անգլիայի առաջին մինիստրը երկար լը-
ռութիւնից յետոյ մի նոր բան չունեցաւ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻՑ

ԵՄԼ ԶՈՒԱ ԵՒ ԻՐ ՈՒՂՈՒԹԻՒՆԸ

(«Paris» վէպի առիթով)

II

Աւարտելով Բուգոն-Մակկարների ընտանիքի
կենսագրութիւնը, Զօլան ձեռնարկեց իր ձեռք
քաղաքը սերիային: Այս երեք բովանդակի
(«Լուրդ», «Հեռօ» և «Պարիզ») հերոսն է Պիե-
ր Պրոմանը: Սրա հայրը յայտնի քիմիկոս էր, մայ-
րը մի առաքելի կին, որի ցանկութիւնով էր
նա հոգեւորական դարձել: Նա ունէր նաև մի
մեծ եղբայր, Գիւլյոմ Պրոման, նոյնպէս քիմիկոս,
որը «Լուրդում» արդէն հակումն էր ցոյց տալիս
դէպի անարիւնիք, և որը «Պարիզ»-ի մէջ ներ-
կայանում է մեզ իբրև անարիւնիստ, և մի ինչ
որ դարձուբերի պայթիւն չիւթ է հնարել:

«Լուրդ»-ի մէջ Պիեռը դեռ 25 տարեկան չե-
ղած, կրքեղ և արդէն հաւատը, զգլած կա-
թօլիկ եղբորական ծէսերից, որոնք կուսակա-
նութեան կնիք են կրում իրանց վրա: Նրա
գլխում արդէն յղացել է ֆարաջան դէն գեղու
միտքը, բայց նա ուզում է մի վերջին փորձ ևս
անել և գնում է Լուրդ ուխտատեղը, անձամբ
ստուգելու նրա գործած հրաշքների մասին չըր-
ջող լուրերը: Մենք տեսնում ենք Պիեռին այս
սրբաւորում տանջվելու իր թերահաւատութիւ-
նից, յուսահատութեան մէջ ընկած, աւելի ևս
զայրացած, աւելի ևս զգլած անապաշտութեան
այս ամենաբարձր արտայայտութիւնից, որը կոչ-

անելու, բայց այն ծամծամ, հանրա-
ծանօթ ճշմարտութիւնից, որ ասում է
թէ գոյութեան իրաւունքը պատկանում է
ուժեղներին: Որ գայլի բարոյականութիւ-
նը ժամանակակից քաղաքակրթութեան
հիմնաքարն է մնում, այդ մէջ գիտնե-
լատ վաղուց: Իրական կեանքի մէջ մե-
ամեն օր ընդհարվում են այդ անողորմ
օրէնքի հետ, իսկ քաղաքականութիւնը
ունի թէ անցելու և թէ ներկայում մի
շարք այնպիսի վիճարկ փաստեր, որոնք
նոյն միտքն են քարոզում աշխարհի բոլոր
ծայրերում: Ոյժի իրաւունքը ամեն տեղ
մի և նոյն է, դա, կրկնում ենք, նորութիւն
չէր, որ յայտնեց լորդ Սոյբերլի:

Գայլի բարոյագիտութիւնը վաղուց աշ-
խարհը դարձրած կը լինէր մի դարձուբե-
րից, ինչից էլ լինէր մրցութիւն նրա
դէմ, ինչից էլ լինէր, անպաշտպան իրա-
ւունքը ամենալաւ գործիչների ձեռքով չը
պաշտպանվելու եռանդով, անձուրացու-
թեամբ: Դարերի ընթացքում այդ մրցու-
թիւնը գայլի աստմանքի դէմ, զոհերի այդ
պաշտպանութիւնը այնքան ներգործել է
մարդու բնութեան, արիւնի վրա, որ
թոյլերի համար էլ ստեղծվել է տանելի կա-
թօլից: Գիւլյոմ, կեղծեղբոր ընդունակու-
թիւնից զրկվածը այժմ էլ դատ է վա-
րում և ապագան անշուշտ կը բերէ նրա
համար մի շարք յաղթանակներ: Կեանքի
մէջ, հասարակ մահապաշտները շրջա-
նում, ուժեղի իրաւունքը զրկվել է իր
անսահման բռնապետութիւնից. այդտեղ

վում է Լուրդ: Նա տեսաւ այստեղ հաղթաւոր
հիւանդներ, որոնք անասելի տանջանքների մէջ
ընկնում էին գետին, երեսները տորթելով այս
տուրը կարծված քարերին, որոնց ողորում էին
իրանց արտասուքով: Նա տեսաւ անսահման
հաւատ, լսեց բիւրաւոր ցատու կրօնքից բղթած
ջերմ աղօթքի հառապանքներ, որով այս ցաւա-
կար մարդկութիւնը մի հրաշք էր մղվում:
Բայց հրաշքը չը յայտնվեց: Ինչ է ուրեմն այն
հաւատը, որ չէ փրկում: Այս ինչ կախարդումն
է, որ մղում է այս հարկու հաղթանքների ամբո-
լը, ոչխարի հօտի նման, դէպի Լուրդի անգոր
բարայրը. հնացած չէ արեւօք այն կրօնը, որ
անտես է արել գիտութիւնը և որը սրբագոր-
ծում է անպաշտպանութիւնը: Այս, կաթօլիկութիւ-
նը փոխել է: Մի ուրիշ դաւանութիւն է հարկա-
ւոր, մի կրօն, որը տար մարդկութեանը միւ-
թաբանք և հանգիստ: Եւ երեսուսորդ արքայի
մէջ ծնում է կաթօլիկ եկեղեցին յեղատիւնելու
միտքը: Այս նոր դաւանութիւնը պիտի բազմա-
ւորութիւն սփռէր բերելի վրա: Նա պիտի հիմն-
ված լինէր հաւաստութեան և արդարադատու-
թեան վրա և ազատ լինէր անապաշտութեան
նսեմացող արտաքինից: Հին կրօնը—մահվան
կրօն է. նա բարոյական է, որ ամեն ինչ հանդեր-
ձեալ կենսաբան է, իսկ աշխարհը մի ժամանա-
կաւոր գոյութիւն է, որից լաւ է չուտով ազատ
վել:

Պիեռը լաւ չէ հասկացել, թէ ինչ պէտք է լի-
նի այս նոր դաւանութիւնը: Նրա համար պարզ
է միայն մի բան, այն է, որ կաթօլիկութիւնը
հնազանդ է, գիտութեան դարձ չէ կարող այլ ևս
բաւականացալ նրանով և անհրաժեշտ է յեղա-
փոխել նրան, դարձնել հաղածվածի և խեղճի
կրօն, որպէս զի բերնատնութիւնն էլ չը փա-
տակվի նրա հետ. նա գրում է մի գիրք «Նորոգ-

նա շատ սարսափելի է, քանի որ նրա
կողքին հաստատված է կռիւ նրա դէմ,
բողոք և յամառ մրցութիւն:

Այդպէս էլ քաղաքական աշխարհում, ուր
գործողները ընտրված մարդիկ են, ուր տի-
րապետութիւնը մի յայտնի մարդկանց շր-
ջանին, մի կաստային է պատկանում: Այդ-
տեղ մեծարկում է գայլի բարոյագիտու-
թիւնը, բայց չը կայ նրան մեղմացող դի-
մադրութիւնը. կայ սպառազինված բը-
ռունցքի պաշտամունք, բայց բացակայում
է զոհի պաշտպանութիւնը: Լորդ Սոյ-
բերլի փառաքել տեսնում է այն բանի մէջ,
որ ուժեղները թոյլերի պատճառով կը
կռեն միմեանց հետ: Եւ նա չէ սխալ-
վում: Բայց ի՞նչ պէտք է անել ահաւոր
կռիւր անհնարին դարձնելու համար: Քա-
ղաքագէտները, որքան երեւում է նրանց
գործերից, միայն մի միջոց գիտեն—թըն-
դանօթ, զրահաւորներ, սուխներ զին-
տանքներ: Բայց մեր խորին համոզմունքով
այդ միջոցը բաւարար չէ, նոյն իսկ մշտա-
կան երկիւղ և ահաբեկումն է առաջաց-
նում: Մնում է, որ միջազգային գործերի
մէջ էլ տեղ բռնէ մրցութիւնը ոյժի դէմ,
մնում է որ դիպումատան քիչ էլ կեանքի
փիլիսոփայութեան հետեւ:

Քառասուն ութ տարի սրանից առաջ
մեր դարի պետական հռչակաւոր գործիչ-
ներէն մէկը, Գլադստոն, բարձրաձայն բո-
ղոք բարձրացրեց լորդ Պալմերստոնի դէմ,
որ գայլի բարոյագիտութեան տաղանդա-
ւոր և պերճախօս պաշտպաններից մէկն էր:
Այդ բողոքը խօսում էր մարդասիրու-
թեան, համամարդկային եղբայրացու-
թեան անունով: Նա անիրաւութիւն էր
համարում, որ ուժեղը թոյլին ոչնչացնել
է ձգտում և պահանջում էր, որ ոյժը
պաշտպան հանդիսանայ և ոչ թէ կեղե-
քիչ: Մինչև մեր օրերն էլ Գլադստոն հա-
ւատարիմ մնաց այդ սկզբունքներին, կըռ-
ւեց, բողոքեց: Բայց հետեւեալը: Մարդ-
կութիւնը նրան իր բարբար հռչակեց,
իսկ դիպումատանը ծաղրեցին նրան, ա-
նունակելով իրէպիստ, անգործական մարդ:

ված Հեռօն անունով և դնում է Հեռօն:
«Հեռօն» վէպում մենք գտնում ենք Պիեռին
ճիւղաւորական քաղաքում: Հեռօն, կաթօլիկու-
թեան այս սրբալիւրդ, իր Պօղոս-Պետրոսի դա-
նով իր սրբութիւններով և փառաւոր աւանդու-
թիւններով, պատկառանք են ազդում հեռուից:
Նա յոյս ունէր գտնել այնտեղ, պատիւ գահի
չէմքում իրան տանջող հարցերի պատասխանը և
ցանկերի դարձանք, բայց Վատիկանը երևաց նրա
աչքին իբրև մի գլուխ աշխարհ, որի հոյակապ
կամարների տակ ամեն ժամ մի դաւադրութիւն
է կազմվում մարդկութեան դէմ, նրան խաբե-
լու, ստրկացնելու, նսեմացնելու ու կորստանալու
նպատակով:

Այստեղ, այս հրաշալիք տաճարներում և
պալատներում տիրում էր շողորմութիւն,
խաբէութիւն, փառիւնեցիկութիւն, անսահման փա-
ռասիրութիւն, որի համար մարդիկ, առանց
տատանվելու, անշուշտ եղեռնագործութիւններ էին
գործում: Այստեղ պղծած էր սրբութիւնը, որին
ոչ ոք չէր հաւատում, ոտնակոխ էր արած մեծ
վարդապետի եղբայրսիրութեան պատգամը, ե-
րում էին ամենատարբեր կրքեր և այս բոլորը
թաքնված պատիւ անսխալակամութեան դրօշա-
կի ետին: Պիեռը յուսահատվեց: Ոչ, ոչինչ չէ
կարելի անել այս քաղաքից: Ամեն ինչ չուտով
պէտք է փրկատակվի, անկարելի է կարկատել
այն, ինչ որ մաշկ են դարբեր: Իսկ եթէ չէ կա-
րելի նորից ոտի կանգնեցնել կաթօլիկութիւնը ար-
դարութեան և ճշմարտութեան սրճերի վրա, ա-
ւելի լաւ չի լինի արդեօք մի հարուստով տապա-
լել նրան վերջնականապէս, մոխիր դարձնել այն
փոսած չէմքը, որպէս զի նրա տակը բուսնի
զկեանքի երջանկութեան» կրօնը: Քանիդե, բայց
ինչ տալ մարդկութեանը նրա փոխարէն. կարող
է նա ապրել այս տանջանքի բովի մէջ առանց

Եւ այժմ, երբ մեծ մարդասէրը մահվան
անկողնի մէջ է, Սոյբերլի իր ճառով
կարծես ուզում է ասել, որ մեռնողը մի
հատ ծաղիկ էր, իսկ մի ծաղիկով զարուհ
չի լինի:
Բայց միթէ չէ՞ լինելու զարուհ...

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՍԱԿՐԵԼԻ ԳՈՐԾ

Թիֆլիսում հիմնվում է մի վերին աստիճանի
համակրելի ընկերութիւն,—կանանց բժշկական
ինստիտուտի և բարձրագոյն կուրսերի ուսանող-
ուհիներին օգնելու ընկերութիւն: Անցեալ տար-
վայ վերջը մենք առիթ ունեցանք դարձնելու
հայ հասարակութեան ուշադրութիւնը հայ ուսա-
նողների անմխիթար նիւթական դրութեան վրա,
և եղած դիմումները չը մնացին «ճայն բարբա-
ռոյ յանապատ»: Բայց մեզ թւում է, թէ հայոց
հասարակութիւնը մի փոքր միակողմանի է
բարձրագոյն ուսում ստացողներին օգնելու գոր-
ծում,—մինչդեռ ուսանողներն այսպէս թէ այն-
պէս ստանում են օգնութիւն, հայ ուսանողուհիներ
թողնված է բաղդի հանգիստ: Ապարդիւն աշ-
խատանք կը լինի համեմատել, թէ ինչն է հա-
սարակութեան համար աւելի անհրաժեշտ՝ կա-
նանց կրթութիւնը թէ ար մարդկանց, ինչպէս
զուր կը լինի վիճել, թէ որ ոտն է մարդու ա-
ւելի անհրաժեշտ՝ ձանք թէ աչք: Հասարակու-
թեան որ կէտն էլ անկրթ լինի, մի և նոյն է, նա
կը կաղայ առաջադիմութեան ճանապարհում և
կրթված կէտն էլ մասնավոր կը լինի անպարու-
թեան: Տարրական ճանապարհութիւն է, որ չը կայ
քաղաքակրթի հասարակութիւն՝ առանց կրթու-
թեան կանանց:

Բայց ինչ է կանանց կրթութիւնը: Այն կըր-
թութիւնը, որ մեր օրիորդները ստանում են
միջնակարգ դպրոցներում,—«նշեղբնի ասելով
un peu d'arithmétique, un peu de mythologie et
un peu de musique» (մի քիչ թուաբանութիւն),—
մի քիչ մաթիկա և մի քիչ դիցաբանութիւն),—
կիսատ կրթութիւն է և մասամբ կեղծ կրթու-
թիւն է: Իսկական և լրացած կրթութիւն մեր
օրիորդները կարող են ստանալ միայն բարձրա-
գոյն ուսումնարաններում, արտասահմանում կամ

հանդերձեալում վարձարկելու յոյսով: Ինչով
ինչամեկ մարդկութիւնը լափող վէրքերը:
«Պարիզ» սկզբում արքայա Պիեռը ներկայա-
նում է մեզ նոյնպէս տարակուսված, և աւելի
ևս յուսահատված: Յանկարծ նա հանդիպում է
իր ծանօթ, արքայա Բօլին, որի մէջ բարեգոր-
ծութիւնը մի կիրք է դառել, մի հիւանդութիւն,
այն աստիճան, որ հոգեւոր իշխանութիւնը հա-
լածում է նրան ողորմածութեան չափազանց-
ման պատճառով, որովհետեւ նա անխոր
ամենին է տալիս, և նրա այս անխոր-
թիւնից օգուտվում էին սրկները և չարագործ-
ները: Հեռօնից վերադառնալով Պիեռը հանդի-
պում է այդ արքային, որին վաղուց ճանաչում
էր: Ողորմածութիւն. ո՞վ պիտէ, դուք Բօլը դը-
տել է փրկութեան ճշմարիտ ճանապարհը և
ատելութիւնը, արդարութեան և եղբայրութեան
դար ստեղծել, ինչ հրաշալի երազ: Բայց չուտով
Պիեռը այստեղ էլ պէտք է հիասթափվել, նախ
տեսնելով ունեւոր շրջանների անտարբերութիւնը
դէպի բարեգործութիւնը, և երկրորդ՝ այս վեր-
ջինի կատարեալ անգուտ լինելը. ինչ օգուտ
մէկին քաղցից փրկել, երբ միւս օրը հարկւրը
պէտք է մեռնեն: Քանի տարի է, ինչ որ ողոր-
մածութեան զաղափարը բրնձանութեան ուս-
մունքի հետ մտել է մարդկութեան սիրտը, բայց
դեռ ոչ մի վէրք չէ բուժել նա: Ընդհակառակը,
մեր կեանքը դնալով աւելի և աւելի դառնացել
է, անտանելի է դառել և մարդու սրտից կտրը-
վել է յոյսը դէպի աւելի լաւ կենցաղ: Հանդեր-
ձեալի խոստումներն էին, որ դեռ պահպա-
նում են մարդկութեան մէջ ապրելու ոյ-
ժը, բայց այն օրից, երբ կասկածն ընկաւ նրա
սիրտը, ամեն ինչ վերջացաւ. կուրծք, մահաթիթ
կուրծք հարուստի և աղքատի: հարստահարողի

մարտադրական, բայց այդ կապված է նիւթական մեծ ծախսերի հետ, որոնք միանգամայն բարձր են բարձրագույն կրթութեան ձգտող օրիւններին մեծամասնութեան ուժից: Հասարակութեան պարտականութիւնն է օգնութեան հասնել այն օրիւններին, որոնք ընդհանուր առմամբ աւելի գաղափարական են և աւելի շուտ կը նուիրեն իրանց հասարակական գործունէութեան, քան ուսանողները, որովհետեւ կանանց հարցի այժմեան վիճակում ամեն մի ուսանողուհի զգում է իրան մի տեսակ գրոշակակիր նոր շարժման, իսկ այդ բնականօրէն պահպանում և պարպացում է նրանց մէջ ինչպիսիան ձգտումներ:

Թիֆլիսում ապրող մի խումբ մարդկանց մէջ համակրելի միտք է ծագել կանոնադրել ուսանողուհիներին օգնելու գործը, հիմնելով մի ընկերութիւն, որի կանոնադրութեան ծրագիրը այժմ դրված է Վարժապետների փոխադարձ օգնութեան ընկերութեան գրասենեակում, որպէս զի հիմնադիր լինելը ցանկացող անձինք ստորագրեն այդ լիբրերը: Երբ որդի լիովն ստորագրութիւններ հաւաքվին, ծրագիրը կառավարվի բարձրագույն հաստատութեան, որից յետոյ հիմնադիր անդամները կը ստանան պատուաւոր, իսկական կամ նպատող անդամների կոչումն, նայելով այն աշխատանքին և վճարին, որ նրանք յանձն կառնեն յօդուտ այդ ընկերութեան: Առ այժմ հիմնադիրները միայն իրանց ցանկութիւնը պէտք է յայտնեն իրանց ստորագրութեամբ, առանց որ և է նուիրատուութեան:

Պէտք է յուսար, որ հայոց հասարակութիւնը, մասնաւոր հայ կանայք ջերմ կերպով կը վերաբերվին այդ կենդանի գործին, որին չէ կարելի ի սրտէ չը ցանկալ ամենամեծ աջակցութիւն:

Տ. Յովհաննիսեան

ԲԱԳՈՒԻ ՆԱԽԹԱՐԻԻՆԱԲԵՐՈՂՆԵՐԻ XII ԺՈՂՈՎ

Բազու, ապրիլի 29-ին

Չորրորդ նիստը, որ տեղի ունեցաւ ապրիլի 26-ին, դրադից զլիսաւորապէս ցիտերն-վագօնների կարգադրել յանձնաժողովի գեղութեամբ: Նիստի վերջը կատարվեցին ընտրութիւններ: Նախկինը ընտրութեան ներկայացուցչի տեղապահ՝ Կովկասի լեռնային վարչութեան նիստերին մասնակցելու համար, ընտրվեց Նօբէլ եղբայրների ընկերութեան այստեղի կառավարիչ Խաչիկը, իսկ Բագուի տեխնիկական յանձնաժողովի անդամներ ընտրվեցին՝ Գր. Բալանձար 533 ձայնով ընդգծել 82-ի, Մարգարիտ 519 ձայնով ընդգծել 96-ի, Ար. Պարսեան 514 ձայնով ընդգծել 100-ի:

Հինգերորդ նիստը տեղի ունեցաւ ապրիլի 28-ին: Թիֆլիսում բացվելի պոլիտեխնիկումին նիւթական ավազութիւն ցոյց տալու որոշումը տեղի ունեցաւ այդ նիստում: Սովորականից դուրս բացվեցին էլ հաւաքներ: Բացի նախկին արդիւնաբերողներից կային և հարկաւոր հիւրեր՝ պոլիտեխնիկումի հարցով հետաքրքրուողներ:

և զորի մէջ անխտաւորի է դառնում: Պէտք է, որ արեւան գիտով վայր բերվի երկրից արտաբերութիւնը, երջանկութեան այս միակ աղբիւրը: Մեր հողագունը շատ անգամ կերպարանափոխվել է անգլին կառավարիչների ոյժով: Հրաբուխները զօրութիւնը շատ անգամ փոխել է երկրի կերպարանը, միլիարդներով զոհեր տալով: Ինչ փոք մարդկային կեանքերը, եթէ արեւն կարող է պատրաստել երջանկութիւն և արդարութիւն ապագայ մարդկութեան համար: Անս Գիւլիսի—այս գիտական անարկիստի թէօրիւն: Պիերը վարդը նախատեսում էր այս: Ամեն ինչ գուշակում էր այդ բանը, ևս սպասում էի այդ է ծագել՝ դասակարգերի մէջ և տապալէր մեր հասարակութիւնը, ասում է Պիերը:

Բայց ինչ սոսկալի բան. ինչպէս բողոքում է մարդու խիղճը և բանականութիւնը, երբ թէօրիւնայից անցնում ենք գործին: Ինչ զարհուրելի անհրաժեշտութիւն, սպանել և աւերել, դարձրել զիջված դառնութիւնը և վրէժը թափել մի սեւ բունդի, մի անմեղ սեւեռնոյի գլխին: Բայց այդ ինչ երջանկութիւն է, որը գնվում է ամենազարգրելի եղանակով: Երբ որդի ծնւում է հարաւոր է այդ, և ուղի է երաշխաւոր, որ նորոգւած աշխարհը աւելի անբաղելի լինի: Այն, ոչինչ չէ կարելի անել բռնութիւնով: Անարկիստների դարձ անցաւ. ինչու Սպլան գլխատել տուց իրան, նրա ուսմը չէր կարող երջանկացնել վրէժ-տալից մարդկութիւնը: Գիւլիսի, այս համոզված անարկիստը մի տոսկրի ուժի էր նախագծել— օրը բարձրացնել մի տաճար, որի մէջ հաւաքված էին տասնեակ հազարներով ուխտաւորներ: Պիերը ևս կանգնեցրեց եղբորը այս սար-

Ներկայ էր նաև պոլիտեխնիկումի համար Թիֆլիսում կառուցված յանձնաժողովի կողմից իշխան Գ. Թումանով: Նախագահի ցանկութեան համաձայն մին քաղաքային վարչութեան ուղղած իր գեղութեամբ: Ապա խօսեց իշխան Թումանովը: Նրա տուած տեղեկութիւններից երևում է, որ ժողոված է արդէն 33,000 ր., պակասում է մօտ 17,000 ր. եթէ իւրաքանչիւր տարի պարբերաբար տրվի այդ գումարը—այն ժամանակ գործը ապահովւած կարելի է համարել, և առաջիկայ տեսլանքներից պոլիտեխնիկումը, առ այժմ երկու բաժանմունքով, կը բացվի: Հարցը քննութեան ենթարկվեց զանազան տեսակետներից՝ իրաւաբանական, նիւթական և սկզբունքի: Հարց եղաւ նաև Բագուում պոլիտեխնիկում բաց անելու մասին: Սակայն այդ վէճին վերջ տալու համար խնդիրը ենթարկվեց քուէարկութեան, թէ պոլիտեխնիկումը ձրտեղ բաց անել, Թիֆլիսում թէ Բագուում: Չայների անագին մեծամասնութեամբ որոշվեց պոլիտեխնիկումը բաց անել Թիֆլիսում: Այդ որոշման ղեկ էին՝ Երեայեւ և Բեկ, Մուսախանյան, Սարգսյան և Թովմաս Ամիրեան... Այդ որոշումից յետոյ՝ հարց դրվեց փողի քանակութեան մասին. խորհուրդը, համաձայն իր որոշման, ցանկութիւն յայտնեց յատկացնել տարեկան 5000—7000 ր., իսկ ժողովականները շատերը այդ քիչ գումարը նոյն իսկ անպատուաբեր էին համարում և առաջարկում էին յատկացնել 20—25,000 րուբլի: Քուէարկութեան հետևանքի յայտարարելը ընդունվեց երկարատև ժամհանգրութիւններով: Իշխան Թումանով Թիֆլիսի յանձնաժողովի կողմից ջերմ չնորհակալութիւն յայտնեց ժողովին, որին հետեց զարձեղ ծախհանգրութիւնը:

1900 թ.ին Պարիզում կայանալի համաշխարհային ցուցահանդիսին մասնակցելու մասին ժողովը սկզբունքով որոշեց՝ մասնակցել պատշաճաւոր կերպով: Հարց եղաւ նիւթականի մասին: Ուսմը առաջարկեցին 10,000 րուբլի յատկացնել այդ գործին, ուսմը էլ քիչ էին համարում այդ գումարը. վերջի վերջոյ որոշեցին այդ հարցը թողնել խորհրդի հայեցողութեան:

Ն. Բալանձար

ՆԱԽԹԱՐԱՆԱԲԵՐՈՂՆԵՐԻ XIII ԺՈՂՈՎ

Ապրիլի 27-ին

Բարեգործական ընկերութեան այստեղի վարչութիւնը իր դարձ—արհեստանոցը կանոնադրելու և աւելի լայն հիմունքների վրա դնելու համար՝ դրամական նպատակ էր խնդրել Վաթիկանից: Վեհափառը վարչութեան գեղութեամբ վրա մակարդելով՝ ուղարկել է թեմական առաջնորդին, որ Ախալքալաքում ծխականների ժողով կազմվի և նրա քննութեան առաջարկի, թէ ժողովը չի համաձայնվի, արդեօք, եկեղեցու միջոցներից չորս տարվայ ընթացքում արհեստանո-

տալիքի մեքից այն բողոքին, երբ նա պատրաստվում էր կրկն անգամ արհեստանոցը կանոնադրելու և աւելի լայն հիմունքների վրա դնելու համար՝ դրամական նպատակ էր խնդրել Վաթիկանից: Վեհափառը վարչութեան գեղութեամբ վրա մակարդելով՝ ուղարկել է թեմական առաջնորդին, որ Ախալքալաքում ծխականների ժողով կազմվի և նրա քննութեան առաջարկի, թէ ժողովը չի համաձայնվի, արդեօք, եկեղեցու միջոցներից չորս տարվայ ընթացքում արհեստանո-

տալիքի մեքից այն բողոքին, երբ նա պատրաստվում էր կրկն անգամ արհեստանոցը կանոնադրելու և աւելի լայն հիմունքների վրա դնելու համար՝ դրամական նպատակ էր խնդրել Վաթիկանից: Վեհափառը վարչութեան գեղութեամբ վրա մակարդելով՝ ուղարկել է թեմական առաջնորդին, որ Ախալքալաքում ծխականների ժողով կազմվի և նրա քննութեան առաջարկի, թէ ժողովը չի համաձայնվի, արդեօք, եկեղեցու միջոցներից չորս տարվայ ընթացքում արհեստանո-

տալիքի մեքից այն բողոքին, երբ նա պատրաստվում էր կրկն անգամ արհեստանոցը կանոնադրելու և աւելի լայն հիմունքների վրա դնելու համար՝ դրամական նպատակ էր խնդրել Վաթիկանից: Վեհափառը վարչութեան գեղութեամբ վրա մակարդելով՝ ուղարկել է թեմական առաջնորդին, որ Ախալքալաքում ծխականների ժողով կազմվի և նրա քննութեան առաջարկի, թէ ժողովը չի համաձայնվի, արդեօք, եկեղեցու միջոցներից չորս տարվայ ընթացքում արհեստանո-

ցին նպատակ տալ, և որքան կարող է տալ: Այդ պատճառով երեկ, ապրիլի 26-ին, ծխականների ժողով էր նշանակված, բայց ծխականների օրինաւոր թիւ չը լինելու պատճառով՝ ժողովը չը կայացաւ: Ծխականների անագին մեծամասնութիւնը չը գիտէր, թէ ժողով է նշանակված, քանի որ ծանուցագրեր չէին ուղարկված ծխականներին, այլ գործակալ քահանան բաւակահարեց: Ծխականների անագին մեծամասնութիւնը չը գիտէր, թէ ժողով է նշանակված, քանի որ ծանուցագրեր չէին ուղարկված ծխականներին, այլ գործակալ քահանան բաւակահարեց: Ծխականների անագին մեծամասնութիւնը չը գիտէր, թէ ժողով է նշանակված, քանի որ ծանուցագրեր չէին ուղարկված ծխականներին, այլ գործակալ քահանան բաւակահարեց:

Աւարտելի է, որ Կաթողիկոսը բարեհաճ ուշադրութեամբ է վերաբերվել զէպի վարչութեան խնդրերը, բայց աւելի ուրախ է այն հանդամները, որ եկեղեցուց նպատակ տալու հարցը առաջարկվում է ծխականների քննութեան թուով երբ, որ Ախալքալաքի հառարկութիւնը կը յարգէ վարչութեան խնդիրը և եկեղեցու միջոցներից որոշ նպատակ կը տալ դպրոց-արհեստանոցին, սրա գոյութեան առաջին տարին երբ, որով կարելի կը լինի կանոնաւոր կազմակերպել այդ համակարգի գործը, մասնաւորապէս եկեղեցու միջոցները ներում են այդ ժամանակաւոր նպատակ տալու:

Ջ. Տ.—Գ.

ՆԱԽԹԱՐԱՆԱԲԵՐՈՂՆԵՐԻ XIV ԺՈՂՈՎ

Ապրիլի 20-ին

Գործադրութեան կանոնաւոր 200 տուն հայեր: Սըրանց հովում են երկու ծխական քահանայ: Հակառակ տէրութեան մէջ ընդհանրացած սովորութեան՝ մեր քահանայներ ոչ թէ միայն չեն աշխատում իրար ոտի տակ փորել՝ շատ ծուխ ձեռք բերելու համար, այլ օր հարմար աշխատելու նրանք գտնում են, որ երկու քահանան քիչ է 200 ծուխ հովելու համար և միշտ հրաւիրում են իրանց օգնելու համար և մի երբորը քահանայ էլ: Վերջինս ստանում է մասնակցանք որոշ ուժիկ ոչ թէ տէր-հայրերի սեփական հատկութիւնից, ինչպէս պէտք էր սպասել, այլ եկեղեցու արդիւնքներից: Նրա պարտականութիւնն է պատարագ մատուցանել և ընդհանրապէս եկեղեցական պաշտամունքը կատարել: Եկեղեցուց դուրս նա իրաւունք չունի գործելու: Իսկ աւելի ծանր գործերը՝ մկրտութիւն, թաղում, պարսկ, ինչպէս պէտք էր ուղարկել մեր «չարաչառ» քահանայները վերապահել են իրանց: Ենթադրեալ այդ հանգամանքի, ամեն շարժման մեր աւելի ունենք մի նոր քահանայ տեսնելու մեր եկեղեցում պատարագ անելու: Վարձկան քահանայները տակաւին մեր աղայացած քահանայների «հովանաւորութեան» տակ երկար ժամանակ մը-

որ ես կենդանի թաղված եմ: Սակայն նա իր եղբոր տանը հանդիպում է մի աղջկայ, որի դրական հայեացքները և սէրը կերպարանափոխում են նրան, և նա թողնում է հողերակալութիւնը և ամուսնանում է այդ աղջկայ հետ:

Անս «Պարիզ» փրիւսփայական գաղափարը: Այսպէս, Պիերի պատմութիւնը, որը անցնում է երեք բաժանների միջով, պարզում է մեզ Զօրայի փրիւսփայական հայեացքները, կամ աւելի ճիշդ ասած, նրանց միտքիւնը և անորոշութիւնը: Պիերը հանգիստ ու երջանկութիւն է գտնում ընտանեկան կեանքում և այնուհետև կեանքը գեղեցիկ է թուում նրան և ապագան յուսատու: Պէտք է ուրախ աչքերով նայել կեանքի վրա, յուսալից սրտով պէտք է նայել ապագային, որը կամայ կամայ պատրաստում է մարդկութեան համար գիտութիւնը: Այս է իսկական և միակ յեղափոխիչ ոյժը, գիտութեան ոյժով և ոչ թէ ուսման միջոցով պէտք է յեղափոխել աշխարհը. նա է, որ արհամարհելով դասակարգերի ողորմելի կոխները, ճշմարտութեան, արդարադատութեան և խաղաղութեան դար է պատրաստում ապագայ մարդկութեան համար: Այսպէս է խօսում քիմիկոս Բերտրան, Գիւլիսի բարեկամը:

Եւ Զօրայի, Պարիզի այս սիրահարի և չօլի-նիստի կարծիքով, մարդկութիւնը Պարիզից պէտք է սպասէ իր փրկութիւնը: Հին աշխարհի գիտելու հոգին էր, Պարիզը տիրում է նոր աշխարհի վրա՝ Նա է երկրի ուղեղը և նրա ձեռքը: Նա է եղել և մնում է աշխարհի բուսաւորող ջահը, զոր փրկելու: Երեկ նա հնչեցնում էր աղա-տուկան ձայնը՝ ամբողջ աշխարհի մէջ, վաղը նա կը բերի նոյն աշխարհին գիտութեան պաշտամունքը, արդարադատութիւն և նոր յոյսեր:

Նալ չեն կարողանում և այդ է պատճառը, որ մի քանի տարվայ ընթացքում Գործադրութեան հանանքի մի ամբողջ լէգէօն է ընդունել երեւել և ճանապարհ գրել... Ներկայումս վարձկան քահանայի պաշտօնը մեղ մօտ կատարում է Լեյխում գաւառի քահանան, որ ինքն էլ սեփական ծուխ ունի գաւառում: Սա, իբրեւ բացառութիւն, երկու ամից աւելի է, որ գտնվում է մեղ մօտ, իսկ թէ Լեյխումի անտառներում և ձորերում ջրված նրա ծուխը ինչպէս է «եօլա գնում» առանց քահանայի, այդ էլ Ալլահը գիտէ: Ինչ վերաբերում էր կարող է ունենալ մի ծուխ դէպի իր քահանան, որ հրաժարվում է ս. սեղանի առաջ պատարագ մատուցանելուց՝ մի ծանր բեռն համարելով այդ իր համար... Չենք խօսում էլ քարոզ խօսելու մասին, որ մեր եկեղեցուց մի անգամայն դուրս է գլխած, եթէ չը հաշուեք այդ դէպքերը՝ երբ ննջեցեալի տիրոջ առաւ առաջնորդը հարկադրում է մեր «արտօնեալներին» գովասանական դամբանականներ արտասանելու: Քահանայական կոչումն ընդունել միայն ծնածին մկրտելու և մեղաւային թաղելու համար կը նշանակի քահանայագործութիւնը սովորական արհեստներից էլ ստոր դասել... Եստ յարմար է յիշել մեր ինտելիգենտ ծխականներից մէկի սրբափառութիւնը. «Չը պէտք է զարմանալ, եթէ մի գեղեցիկ օր մեր տէրութեանը, իրանց հանդիսող չը վրդովելու համար, գիտնի ֆիւնդ-րաֆի օգնութեան, խօսող մեքենան թաղման աղբիւնները կը կարգալ եկեղեցում և գերեզմանատանը, իսկ քահանան կը գնայ ննջեցեալի տունը քեկիսի...»: Եւ իրաւ, ներկայ պայմաններում հազիւ թէ մեր ծխականները շատ բան կորցնեն, եթէ եկեղեցում քահանայի փոխարէն ֆիւնդրաֆ գտնեն...: ***

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՆ

Հինգերորդ, ապրիլի 30-ին, վրաց աղուականների թաղութիւնում տեղի ունեցաւ ներկայաւորումն էր պատու պ. Ամիրան Մանգինեանի 25-ամեայ ծառայութեան հայոց բեմին: Ներկայացրին Սուրբուհիկեանի «Քանդած օջախ» կոմէդիան իր երկրորդ գործողութիւնը, «Օսկան Պետրօ-վիչը դժոխքում» վոդվիլը, և Յ. Սուրբուհիկեանի «Սիրտ» դրամայի 2-րդ գործողութիւնը: Երեք պիէտայում էլ մասնակցում էր պ. Մանգինեան, որ ամեն անգամ բեմ դուրս գալիս ընդունվում էր բուռն ծափահարութիւններով և ստանում էր ընծաներ: Ներկայացումից յետոյ հանդիսաւոր կերպով շնորհաւորութիւններ մատուցին յօրեւելաւոր զանազան խմբերի և անձնաւորութիւնների կողմից և կարգացին մի քանի շնորհաւորական հեռագրեր: Ի միջի պղոց, յօրեւելաւոր ստացաւ շնորհաւորական հեռագիր Գր. Զանգեանից, հեռագիր և ընծայ Ս. Շահադիլից, սեփական հեղինակութիւններ Գ. Սուրբուհիկեանից, շնորհաւորական նամակ և պատկ Կորից, ուղերձ և ընծայ Ներսիսեան դպրոցի ընկերակից ուսուցիչներից, ուղերձ և պատկ հայ գերատանի-

որանց սպասում է ճնշված ամբողջը:

Մեր փորձեցիք համառօտ կերպով ծանօթացնել ընթերցողին ըստիւստ կամ նախորդաւորումն էր պատու պ. Ամիրան Մանգինեանի 25-ամեայ ծառայութեան հայոց բեմին: Ներկայացրին Սուրբուհիկեանի «Քանդած օջախ» կոմէդիան իր երկրորդ գործողութիւնը, «Օսկան Պետրօ-վիչը դժոխքում» վոդվիլը, և Յ. Սուրբուհիկեանի «Սիրտ» դրամայի 2-րդ գործողութիւնը: Երեք պիէտայում էլ մասնակցում էր պ. Մանգինեան, որ ամեն անգամ բեմ դուրս գալիս ընդունվում էր բուռն ծափահարութիւններով և ստանում էր ընծաներ: Ներկայացումից յետոյ հանդիսաւոր կերպով շնորհաւորութիւններ մատուցին յօրեւելաւոր զանազան խմբերի և անձնաւորութիւնների կողմից և կարգացին մի քանի շնորհաւորական հեռագրեր: Ի միջի պղոց, յօրեւելաւոր ստացաւ շնորհաւորական հեռագիր Գր. Զանգեանից, հեռագիր և ընծայ Ս. Շահադիլից, սեփական հեղինակութիւններ Գ. Սուրբուհիկեանից, շնորհաւորական նամակ և պատկ Կորից, ուղերձ և ընծայ Ներսիսեան դպրոցի ընկերակից ուսուցիչներից, ուղերձ և պատկ հայ գերատանի-

Զօրայի ոչ մի թէօրիւն չէ դիմաւորում անաշատ կրիտիկայի: Ժամանակակիցութիւն—չափազանցումն, միջավայրի ազդեցութիւնը—չափազանցումն, մարդու կամայկութեան թէօրիւն—սխալ, փրիւսփայութիւնը—անորոշ և մոլոր: Նորագոյն կրիտիկաները ցոյց տուցին, որ Զօրայի կարծեցիկը նախորդաւորումն էր նոյն բռնատիրիկն է, որի դէմ այդպէս բողոքում է մեծ վիպասանը: Զօրայի հերոսները, սերված լինելով հիւանդոտ, արատաւոր պապերից, կազմում են անօրմալ, հիւանդ տիպեր, խելագարներ, պոռնիկներ, հանձարներ, եղբունագործներ և այլն: Այս հիւանդական սերունդը ընդունում է նոյնպէս անօրմալ չրջանի մէջ: Արեւին նկարագրելով այլ չրջանը, բանաստեղծը չէ տալիս մեղ Նապօլէոն III-ի ժամանակվայ հասարակութեան իսկական պատկերը: Անս թէ ինչու են կշտամբում Զօրային այնպիսի կրիտիկաներ, ինչպէս են Բրիւնե-տիերը, Նորդաւոն և շատ ուրիշները: Տէնը, որը երկրպագում էր ըն ջա վա յր թէօրիւնային երբեք այն անասան կաշկանդիչ ոյժը չէ վե-րադրում նրան, ինչ որ ենթադրում են նախորդաւորները: Հոգեբանական չիղան ևս մեծ նը-շանակութիւն է տալիս չրջակային, բայց նա երբեք չէ հաշտվել այդ ստորկայնորդ դերի հետ: Ստանդարտ, Բոլքերը, Բուրժէն ուսումնասիրել

շաղ էր, կրնէ հեռագրերը, երբ զանազակ մը արժանի հնչիւնը լսուեցաւ: Դրոշակը նաւուն վրա կարմիր լոյս մը շողաց, այդ ելեքտրական լուսին պատասխանեցին նաւատորմիդին միւս նաւերը զանաւոր լեզուով: Այն քանի վայրկեանէն ծով ու երկինքը կը ցոլային իրարու յայտնող գոյներով: Ծովակալն իր հրամանները այսպէս տալէ վերջ՝ ճամբայ ելան նաւերը, արեւածագին հորիզոնին վրա կերէին մարտանաւերը: Հիմա զբաւաւորեալ թնդանօթիները Հալապոլիսի բերդերուն վրա կը յառնէին: Այսօր կէսօրին առաջին թնդանօթը արձակեց մարտանաւ «Նաչվիլը», որ սպանիական բեռնակիր նաւ մը գերի բռնած նոյն նաւահանգիստը բերաւ:

Յուզումը իր գագաթնակէտին հասած է: Նաւերնեքը ամեն բանի մէջ ամեն ատեն դրամ շահելու վրա խորհելու համբան ունին, բայց այս օրերն շատ քիչներ են, որ կրնան իրենց ուղեղին հաւասարակշռութիւնը պահել: Այսօր ամբողջութեամբ մը պէս ճարակեր է՝ խանդաբերով առօրեայ սովորական կեանքը: Դեռ պատերազմին գեղեցիկ մասին մէջ ենք սակայն, առանց անոր սովորել իրականութիւնը տեսած ըլլալու: Եւ ինչ, խմբագրատուններ Ամերիկեան դրօշներ բարձրացուցած են, փողոցները կամաւոր գունդեր կը քայլեն զինուորական երաժշտութեամբ: Տուրքմեններ ձայնը երկինք կը հասնի, նաւահանգիստները գիշեր ցերեկ վարժութիւն կատարող զինուորներու թնդանօթի գոտիներ կը լսենք, օսկայն դեռ չը տեսանք վիրաւորները, մեռելները, կորսուածները անվերջ թիւերը լրագրաց մէջ...

Այս տխուր խորհրդածութեան առջև ամերիկացին մէկ միտքաբերութիւն մը ունի: Երկիրը զբաւեւում, զափնի շահելու համար չէ, որ եամբիկ արեւն այնտեղ թափուի, այլ դժբախտ ժողովրդի մը օգնելու, ոճրագործ մը պատժելու համար: Այդ վե՛ն նպատակը կարճէ ամեն զոհողութիւն: Խաղաղասէր ընկերութիւնը հոս մեծ փառքեր ըրին պատերազմի առջին առնելու: Նոյն փորձը ըստ պատմութեան հետքերը: Այս վերջինը ակնկալեալ լաւագէտ ձեռք հակառակ արդիւնքը ունեցաւ, աւելի դաշտանելով բողոքականները, որ պապին քաղաքական գործերու միջամտելուն մէջ թաւաճանալով մը տեսնել կը կարծեն: Չանք չը ինչպէս յայտնող պապին ներկայացուցին և ուրիշ կաթողիկոս եպիսկոպոսներ, բայց այդ փորձը այնքան անպարտ էր, որքան պատմութիւնը: Նիսիական կայսրեան մեծագործը, մանաւանդ, երբ որ իւր կը տեսնուէր, թէ այդ կղերականները մարդասիրական զգացումէ աւելի իրենց կրօնակից Սպանիոյ օգնելուն միտումէ դրդեալ կը գործէին: Չանք չը իրեն նաև կարգ մը հարուստներ, նախապէս մինչև վերջին վայրկեան զինուորացի հոսանքին, սակայն քանկելով որոշումը վերջնական էր: Մար Բիլլին գլուխ ծնեց անխուսափելիին առաջ:

Հեռագրերը անշուշտ ձեռք պիտի հաղորդէ պատերազմին մանրամասնութիւնները, սակայն նոյն ատեն կը ջանամ ընդհանուր գծերով ամփոփել ասկից վերջ տեղի ունենալիք պատմական դէպքերը Քուպայի շուրջ:

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍՍՅ ԳՈՐԾԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՄԵՐԻԿՈ-ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ՆԻՒ-ԵՐԿ, 30 ապրիլի: «Herald» լրագրին հեռագրում են, որ Վաշինգտոնի կառավարչական շրջաններում նաւատորմի Կադրիկ վերահսկողութիւնը ամեն քանի նշան են համարում, որ Սպանիան կամենում է ձգձգել պատերազմի վախճանը, և անհրաժեշտ է արագ քայլ անել Կուպայի դէմ, որպէս զի ստիպվել Սպանիան խաղաղութիւն առաջարկէ:

10ՆՊՈՆ, 30 ապրիլի: «Globe» լրագրին Գլոբ-լրագրից հեռագրում են. «Այստեղ հասած անդրկական շրջանները հաղորդեց ծովային իշխանութիւններին, որ անցեալ գիշեր ինքն անցաւ սպանիական ակամանաւոր մօտով, որը պահպանի պաշտօն է կատարում Ալեքսիսի և ջրանցքի մօտ, և իսկոյն դրանից յետոյ նկատեց, որ սպանիական նաւի վրա յանկարծ հանգան ճրագները, և սարսափելի պայթիւն տեղի ունեցաւ: Նաւը կատարելապէս անհետացաւ: Կարծում են, որ տեղի է ունեցել շրջակայումս պայթիւն: Վախճանում են, թէ նաւի վրա եղածները ըստ իշխանութեան կ'ապահովուէին»:

10ՆՊՈՆ, 1 մայիսի: Վաշինգտոնից ստացւած հեռագրից միաձայն հաւատարմութիւն են, որ յայտնի չէ թէ ուր է գտնուում Կանաչ ճրագները: Նաւատորմը, և կատարած են յայտնում սպանիական նաւատորմի Կադրիկ վերահսկողութիւնը տեղեկութեան վերաբերմամբ:

ՄԱԴՐԻԴ, 1 մայիսի: Հեռագրից Պորտո-Րիկոյից հաղորդում է, որ մի քանի ամերիկական նաւեր երեւցին ափի հանդէպ, որպէս տեղեկութիւններ:

ՄԱԴՐԻԴ, 1 մայիսի: Պաշտօնական հեռագրից Հաւանայից ստում է. «Ամերիկական նաւատորմը անհետացաւ մեր աչքից: Հինգ նաւեր գնացին արեւելեան ուղղութեամբ»:

ԿԻՎԷՍ, 1 մայիսի: Կարգէնիսի մօտ «Վիլ-մինգտոն» կրէյսէրը, «Վինալոյ», ակամանաւոր և «Հուզգոն» մարտանաւը կուր ունեցան, որի ժամանակ ամերիկացիները սպանվեցին 1 օֆիցէր և երեք զինուոր մի քանի հողի էլ վիրաւորվեցին:

ՆԻՒ-ԵՐԿ, 1 մայիսի: Ծովակալ Սամպսոն հրաման տուցաւ չը պաշարել Սան-Ժուան Պորտո-Րիկոյի վրա և սպասել նոր հրահանգներին Պորտո-Րիկոյի մօտ:

Մի ժամանակից, որ Սամպսոն նաւերը ներկայացրին Սան-Պոլիդիոյ հիւսիսային ափից, ու չինչ նոր տեղեկութիւններ Սամպսոնից չեն ըստացված:

ՀՈՒՄ, 30 ապրիլի: Կոմո նահանգում պաշարման դրութիւն է հրատարակված: Նովաթում ծանր անկարգութիւններ տեղի ունեցան:

Կ. ՊՈԼԻՍ, 30 ապրիլի: Թեսալիական զօրքը բաղկացած է 153 բաւալոններէ, 33 բաւա-

րէաներից և 22 խաղաղօճիկներից, ընդամենը 133,000 մարդիկ: Ձիւնարական միջնորդը հրահանգեց արձակել ընդհիվ և նիզամի բաւալոնները: Պաշտօնական շրջաններում սակայն պնդում են, թէ հարկաւոր է ուժեղացնել զօրքերը սերբիական, բոզարական և չէրնոգորական սահմանները վրա գնել մէկ դիվիզիայով: Թեսալիայից սկսել են դուրս գալ թիւրքաց զօրքերը: ՇԱՆԿԱՅ, 30 ապրիլի: Շանչիում տեղի ունեցած անկարգութիւնների մասին հաղորդում են, թէ այդտեղ են ծովափի վրա գտնված տուներ, որ ապրում էին օտարազգիները: Ոչ ոք չը յիշատակէ: Հանգստութիւնը վերականգնված է:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 1 մարտի: Այսօրվայ տիրածի գլխաւոր տարած գումարները.

200,000 ռ.—7835/5. 75,000 ռ.—4972/2. 40,000 ռ.—12944/39. 25,000 ռ.—9991/29. 10,000 ռ.—4760/16, 4843/17, 8418/4. 8,000 ռ.—12832/34, 11697/19, 12939/8, 8380/20, 15617/28. 5000 ռ.—5427/20, 2146/47, 464/45, 14965/18, 5216/3, 5871/50, 12672/30, 9448/36. 1,000 ռ.—340/36, 15342/19, 9223/17, 617/17, 10119/7, 10422/11, 1398/21, 10836/29, 4021/37, 107/48, 15343/44, 4392/32, 11328/37, 350/15, 502/50, 7073/3, 11945/10, 11216/32, 3221/13, 5806/42.

ԲՕՄԲԵ, 1 մայիսի: Մի շաբաթվայ ընթացքում ժամատարից 138 մահվան դէպքեր եղան: Ընդհանուր մահացուութիւնը մի շաբաթվայ ընթացքում 725 է:

ԽժժԱԳՐԻՆ ԱԼԷԿՍԱՆԴՐ ԲԱԼԱՆԹԱՐ Հրատարակիչ: ԱՆԳՐԷԱՍ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ ԻՎԱՆՕՎԻՉԻ

ՎԱՐԺՈՒՀՈՒ ԵՐԱԶԸ

Թարգ. Լ. Թագ.

ԳԻՆԸ 5 ԿՈՊԵԿ

3-3

Իշխանութեան թղթաւորութեամբ ես բացել եմ Թիֆլիս քաղաքում, Միտայիովայա № 101.

Ի Գ Ա Կ Ա Ն Պ Ր Օ Յ Ե Ս Ի Օ Ն Ա Լ Դ Պ Ր Ո Յ

ուր կաւանդվել նկարչութիւն ձեռնագրում, ատլասի և զանազան կտորներ վրա, նոյնպէս և փայտի վրա. գեղեցիկ ձեռագրութիւններ՝ թղթէ ծաղիկներ, գուտտապէրից և կաշուից ծաղիկներ, զանազան տեսակ ասեղնագործութիւններ և զանազան հիւսուածային աշխատանքներ: Բացի դրանից, կաւանդվի կանաչ գորգեր և զանազան տպագրութիւնների կար ու ձեռք: Իմ գործը մտնել ցանկացողները կարող են վարդօր զրովել զպրոցի շինութեան մէջ առաւօտեան 9 ժամից մինչև երեկոյեան 5 ժամը: Վերջինեւ աշխատանքները կատարելու համար պատուէրներ եմ ընդունում: Ն. Ալմազեան

1-1

ՀԱՅՈՒՀԵԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ խնդրում է անդամներին շնորհ բերել Ընկերութեան ԸՆԿԱՆՈՒԹԻՒՆ Ժողովին, որ նշանակված է մայիսի 3-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին, Կար ու ձեռք զպրոցում (Կանոնակարգ, № 25), ԱՊՐԻԼԻ 26-ԻՆ ԶԸ ԿԱՅԱՅԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ՓՈԽԱՐԷՆ:

Ժողովի պարապմունքներն են. 1) Անցեալ ընդհանուր ժողովի արձանագրութեան ընթերցումը. 2) Անցեալ տարվայ երեւոյցի հաշուի ընթերցումն ու հաստատումը. 3) 1898 թ. համար կազմած նախահաշուի ընթերցումն ու հաստատումը. 4) Վարչութեան միամեայ գործունեութեան տեղեկագրի ընթերցումը. 5) Վարչութիւնից հերթով դուրս գնացող 4 անդամի և 5 փոխանդամ ընտրութիւնը:

2-2

Հ Ա Շ Ո Ւ Ե Կ Շ Ի Ռ Թ Ի Յ Լ Ի Ս Ի Ա Ռ Ե Ի Տ Ր Ա Կ Ա Ն Բ Ա Ն Կ Ի առ 1-Ն Ա Պ Ր Ի Լ Ի 1898

Պ Ա Հ Ա Ն Զ Ք	Թիֆլիսում	Բաժնիներում	Ընդամենը	Պ Ա Ր Տ Ք	Թիֆլիսում	Բաժնիներում	Ընդամենը
1. Կրամայիկ (առ.ձեռն թղթալորում)	423,634—77	366,874—51	790,509—28	1. Հիմնական գրամալոր (10,000 բաժնի-տոմսեր և 200 բուր)	2,000,000 —	—	2,000,000 —
2. Ընթացիկ հաշիւ Առտական Բանկ. բաժնում	304,448—77	1,405,200 —	1,709,648—77	2. Պահեստի գրամալոր	1,000,000 —	—	1,000,000 —
3. Զեւոլ (Disconto) մուրհ. երկու ստորագրութ.	4,269,805—62	2,615,268—93	6,885,074—55	3. Առանձին մասնաւոր գրամալոր	14,693—80	—	14,693—80
4. Զեւոլ. մուրհ. մի ստոր. ապահ. տոկոս. թղթ.	192,629—66	6,000 —	198,629—66	4. Կրամալորի շրջանային անշարժ կա- լուածքի	—	5,038—23	5,038—23
5. Զեւոլում տոկոսաբեր թղթ., կտրօն. և այլն	19,455—13	38,423—49	57,878—62	5. Կրամական աւանդներ	—	—	—
6. Փոխառութիւն գրաւականով	—	—	—	ա) Պայմանագրում	4,940,144—32	3,437,005—25	8,377,149—57
ա) Պետութիւնից ապահ. տոկոսաբ. թղթերի	978,540 —	974,656—32	1,953,196—32	բ) Գրանց.	190,642—60	178,960—90	369,603—50
բ) ոչ ապահ.	586,651 —	35,830 —	622,481 —	գ) Ընթացիկ հաշուի. հատարակ	1,717,730—10	2,292,690—53	4,010,420—63
գ) Ապրանքների	38,210 —	1,069,376—59	1,107,586—59	դ)	—	106,915—56	106,915—56
դ) Ոսկու և արծաթի	—	510—96	510—96	6. Թղթակիցներ	—	—	—
ե) Բանկի պատկանելի տոկոսաբեր թղթեր	1,614,648—78	154,390—17	1,769,038—95	ա) Նոյցա հաշիւը (Loro)	1,177,302—09	—	1,177,302—09
8. Ոսկու և արտասահմանի փոխանակաբեր	381,063—32	56,805—08	437,868—40	բ) Բանկի հաշիւը «Nostro»	249,407—80	—	249,407—80
9. Տոկոսաբեր թղթեր պահեստի գրամալորի	—	—	—	7. Բաժնիների հաշիւը կենտրոնական վար- չութեան հետ	—	3,445,214—27	3,445,214—27
10. Թղթակիցներ	—	—	—	8. Կենտրոնական վարչութեան հաշիւը բա- ժնիների հետ	—	—	—
ա) Նոյցա հաշիւը (Loro)	1,242,559—70	—	1,242,559—70	9. Բանկի բաժնետոմսերի անվճար կտրօն- ների բաշիւր	4,766—60	—	4,766—60
բ) Բանկի հաշիւը (Nostro)	1,129,728—89	—	1,129,728—89	10. Զը վճարված տոկոսներ, աւանդների, ընթացիկ հաշիւների և այլ գործողու- թիւնների	101,745—12	72,045—52	173,790—64
11. Բաժնիների հաշիւը կենտրոնական վար- չութեան հետ	3,522,258—52	—	3,522,258—52	11. Ստացված տոկոսներ և յանձնարարա- կանների	122,326—32	88,392—85	210,719—17
Կենտրոնական վարչութեան հաշիւը բա- ժնիների հետ	—	2,842,225—27	2,842,225—27	12. Փոխանցիկ գումարներ	66,976—04	150,271—74	217,247—78
12. Պայմանագրում անցուցած փոխառութեան	32,925 —	184,329—50	217,254—50	13. Արդիւնք 1897 թ.	272,465—91	67,555—42	340,021—33
13. Բողոքված մուրհակներ	6,750 —	203—80	6953—80				
14. Ընթացիկ ծախսեր	18,378—21	18,311—42	36,689—63				
15. Կանխարարի և սկզբնական ծախսեր	2,684—56	5,770—49	8,455—05				
16. Յետ ստացուելիք ծախսեր	9,479—34	19,135—92	28,615—26				
17. Կտուր և վաճառ. արժեթղթ. ըստ յանձնար.	—	—	—				
18. Անշարժ կալուածք	—	50,777—82	50,777—82				
Բ. Ա.	14,773,851—27	9,844,090—27	24,617,941—54	Բ. Ա.	14,773,851—27	9,844,090—27	24,617,941—54